

SAAMELAISKÄRÄJIEN LAUSUNTO ESITYKSESTÄ VARHAISKASVATUSLAIN MUUTTAMISEKSI

Lausunto on annettu lausuntopalvelu.fi:ssä.

2 luku. Varhaiskasvatuksen järjestäminen (4-11 §)

8 §, 1 mom: *Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä tai saamen kielilain (1096/2003) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla saamen kielellä.*

Säännös pysyy suunnilleen ennallaan. Uutena seikkana se, että lakitekstissä viitataan saamen kielilain 3§ 1 kohdan tarkoittamiin saamen kieliin (is, ks ja ps). Saamelaiskäräjät kannattaa.

3 luku. Oikeus varhaiskasvatukseen (12-15 §)

12 §, 1 mom: *...kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa kunnan järjestämässä 1 §:n 2 momentin tai 1 tai 2 kohdassa tarkoitettussa paikassa sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavaa isyysrahaa.- - -*

4 mom: *Lapselle on järjestettävä varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia taikka se on muutoin lapsen edun mukaista.*

Oikeus saada 20 tuntia varhaiskasvatusta viikossa on yleinen, ja oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen riippuu tarpeesta. Oikeus saamen kielen omaksumiseen ja oikeus sosiaalistumiseen omaan ikäryhmäänsä saamen kielellä pitäisi katsoa sellaiseksi oikeudeksi, jonka takia lapselle tulee järjestää varhaiskasvatusta kokopäiväisesti mikäli lapsen huoltajat niin haluavat, vaikka ehdot eivät muuten täytyisikään (esim. toinen vanhempi on kotona).

Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan, että mahdollista laajempaa varhaiskasvatusoikeutta lapsen yleisen edun perusteella ei lähdetä erittelemään vaan se on tapauskohtainen. Tämä asia on noussut esille saamen kielipesätoiminnan ja saamenkielisen päivähoidon hoitoaikoja määritettäessä. 20 tuntia saamenkielistä varhaiskasvatusta viikossa ei aina ole riittävä lapsen kielen omaksumisen ja kehittymisen kannalta, koska lapsen kasvuympäristöä hallitsee vahvasti suomen kieli kaikkialla maassa. Erityisesti saamen kielikylypypäivähoitoa saaville lapsille, joille kielipesä voi olla ainoa saamen kieliympäristö, laajamittainen omalla kielellä toimiva varhaiskasvatus on tärkeää. Vahva kiinnittyminen omaan kieleen jo varhaislapsuudessa luo turvallisuutta ja kehittää tasapainoista identiteettiä ja tervettä itsetuntoa. Saamelaisilla on paljon kokemuksia oman kielen menettämisen tai puutteellisen omaksumisen aiheuttamista taakkakertymistä, jotka voivat aiheuttaa monenlaisia psykofyysisiä ongelmia myöhemmässä elämässä.

5 luku. Varhaiskasvatuksen suunnittelu ja arviointi (21-24 §)

22 §, 1 mom: Kunta, kuntayhtymä ja yksityinen palvelujen tuottaja laatii valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia. Suunnitelmat voidaan laatia palvelujen tuottaja-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisesti ja niissä otetaan huomioon pedagogiset painotukset ja muut varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta merkitykselliset valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita täydentävät seikat. Kunnat voivat tehdä yhteisen suunnitelman.

Saamelaiskäräjät esittää, että säännöksessä veloitetaan varhaiskasvatuksen järjestäjä laatimaan erillinen varhaiskasvatussuunnitelma saamenkielistä varhaiskasvatusta varten samaan tapaan kuin perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjät hyväksymään erillisen opetussuunnitelman suomen-, ruotsin- ja saamenkielistä opetusta varten (perusopetuslain 15 §). Saamelaisyhteisön kielellinen ja kulttuurinen tilanne poikkeaa huomattavasti suomenkielisen yhteisön tilanteesta. Saamen kielet ja saamelainen kulttuuri ovat uhanalaisia ja saamenkielisellä varhaiskasvatuksella on huomattavan suuri merkitys niiden molempien ylisukupolvisen jatkuvuuden varmistamisessa.

Saamelainen varhaiskasvatus jakaantuu kahteen toimintamuotoon: saamea äidinkielenään puhuvien lasten omakieliseen päivähoitoon ja saamen kieliä elvyttävään kielipesätoimintaan, jota opetus- ja kulttuuriministeriö erillisrahoittaa osana saamen kielten elvyttämistoimia ja Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa. Velvoite erillisen saamenkielistä varhaiskasvatusta koskevan suunnitelman laatimiselle on tärkeä, jotta saamelaisen varhaiskasvatuksen kielelliset ja kulttuuriset erityispiirteet ja -tarpeet tulevat huomioiduiksi. Lakiluonnokseen sisältyvä säännös mahdollistaa (ei estä) erillisen saamenkielisen varhaiskasvatuksen suunnitelman laatimisen, mutta ei edellytä sitä.

Lausunnon keskeinen sisältö

Luku 3, 12 §: Oikeus saamen kielen omaksumiseen ja oikeus sosiaalistumiseen omaan ikäryhmäänsä saamen kielellä pitäisi katsoa sellaiseksi oikeudeksi, jonka takia lapselle tulee järjestää varhaiskasvatusta kokopäiväisesti mikäli lapsen huoltajat niin haluavat, vaikka ehdot eivät muuten täytyisikään (esim. toinen vanhempi on kotona).

Luku 5, 22 §: Saamelaiskäräjät esittää, että säännöksessä veloitetaan varhaiskasvatuksen järjestäjä laatimaan erillinen varhaiskasvatussuunnitelma saamenkielistä varhaiskasvatusta varten samaan tapaan kuin perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjät hyväksymään erillisen opetussuunnitelman suomen-, ruotsin- ja saamenkielistä opetusta varten (perusopetuslain 15 §). Saamelaisyhteisön kielellinen ja kulttuurinen tilanne poikkeaa huomattavasti suomenkielisen yhteisön tilanteesta. Saamen kielet ja saamelainen kulttuuri ovat uhanalaisia ja saamenkielisellä varhaiskasvatuksella on huomattavan suuri merkitys niiden ylisukupolvisen jatkuvuuden varmistamisessa.

Asian merkittävyyden vuoksi Saamelaiskäräjät pyytää asiassa saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaista neuvottelua, ja pyytää ministeriötä olemaan yhteydessä ajankohdan sopimiseksi. Ennen neuvottelua Saamelaiskäräjät pyytää ministeriötä tutustumaan Oikeusministeriön laatimaan saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaista neuvotteluvollisuutta koskevaan ohjemuistioon.

Käsittely: Koulutus- ja oppimateriaalilautakunta hyväksyi kokouksessaan 3/2018 (15.3.2018, 13 §, liite 23) koulutussihteerin valmisteleman luonnoksen ehdotukseksi Saamelaiskäräjien lausunnoksi. Puheenjohtaja Tiina Sanila-Aikio hyväksyi lausunnon 16.3.2018.